

INSULA URBANĂ CA MORFEM.

Insertii pe Calea Moşilor/

THE URBAN BLOCK AS MORPHEME.

Insertions on Calea Moşilor

Silvia-Georgiana PUŞCAŞU, stud. arh./arch. stud.

silvia.puscasu19@yahoo.com

Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, Bucureşti, RO/
“Ion Mincu” University of Architecture and Urban Planning, Bucharest, RO

Rezumat

Procesul de analiză și propunerea unor inserții în zona protejată Calea Moşilor atrage atenția cu privire la rolul pe care îl are sau poate avea insula urbană în dezvoltarea urbană – este aceasta un element pasiv sau un instrument activ?

Comentând două proiecte realizate în anul al IV-lea sub tema-cadru „Conversie: extindere, reabilitare, construire în mod sustenabil”, ne vom raporta la identitatea acestui element morfologic prin prisma înțelegerii oraşului ca organism. Pentru aceasta se va considera parcursul analizei ca studiu al tipologiei bazate pe proces (conceptul lui Caniggia și Maffei), iar parcursul proiectării ca fiind orientat pe obiectul integral, mai mult decât pe un obiect integrat (conceptul lui Ellin al urbanismului integral).

Abstract

The process of analyzing and proposing insertions in the Calea Moşilor protected area draws attention to the role that the urban block has or can have in urban development: is it a passive element or an active tool?

Commenting on two projects carried out in the fourth year of studies under the framework theme “Conversion: expansion, rehabilitation, sustainable construction”, we will refer to the identity of this morphological element in terms of understanding the city as a body. To this purpose, the course of analysis will be considered as a study of process-based typology (the concept of Caniggia and Maffei) and the course of design as being oriented towards the integral object, rather than towards an integrated object (Ellin's concept of integral urbanism).

Aceste observații care pun accentul pe importanța etapizării relevă nevoia definirii termenului utilizat pentru insula urbană ca morfem și nu doar ca element constitutiv, reafirmându-i astfel rolul său activ și potențialul creativ în dezvoltarea urbană.

Cuvinte cheie/ Keywords

revitalizare, proces, integrare, morfologie, insula urbană/
revitalization, process, integration, morphology, urban block

Introducere

La începutul acestui al treilea mileniu, forma urmează din nou funcțiunea, dar funcțiunea este redefinită. Mai degrabă decât în primul rând mecanicist și instrumental, funcțiunea este înțeleasă mai holistic pentru a include „funcțiuni” emoționale, simbolice și spirituale. (Ellin, 2006, p. 2)

În acest context larg al nevoii de reactualizare a conceptelor și de definire a termenilor discursului contemporan de arhitectură, dorim să punem în discuție modul de interpretare larg utilizat al unui element de țesut urban: insula urbană ca morfem. În teoria de arhitectură, mai cu seamă a limbajului arhitectural, analogia cu creația literară (Guillermie, 1977) a fost invocată pentru a valida deciziile morfologice, întrucât tocmai procesul de compunere la nivel de sintaxă a lingvisticii conferă expresivitate și înțeles unei fraze, nu doar cuvintele ca părți componente. În acest sens, termenul de morfem va sublinia rolul insulei urbane ca element cu ajutorul căruia, pornind de la un context dat, se pot forma spații și experiențe spațiale noi.

Procesul de analiză și propunere a unor inserții în zona protejată Calea Moșilor atrage atenția cu privire la rolul pe care îl are sau poate avea insula urbană în dezvoltarea urbană – este aceasta un element pasiv sau un instrument activ?

Pornind de la înțelegerea orașului ca organism, voi comenta două proiecte realizate în anul IV în cadrul facultății de arhitectură, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, sub îndrumarea prof. dr. arh. Anca Mitrache, asist. dr. arh. Anda-Ioana Sfinteș și lect. drd. arh. Karoly Imre Nemeș cu tema-cadru „Conversie: extindere, reabilitare, construire în mod sustenabil”, prin prisma conceptelor lui Caniggia și Maffei (2017) despre analiza materialului istoric ca studiu al „tip-

These observations, which emphasize the importance of stages, reveal the need to define the term used for the urban block as a morpheme and not just as a constituent element, thus reaffirming its active role and creative potential in urban development.

Introduction

At the turn of this third millennium, form is once again following function, but function is redefined. Rather than primarily mechanistic and instrumental, function is understood more holistically to include emotional, symbolic and spiritual “functions”. (Ellin, 2006, p. 2)

In this broad context of the need to update concepts and define the terms of contemporary architectural discourse, we want to discuss the widely used interpretation of an element of the urban fabric: the urban block as a morpheme. In the theory of architecture, especially of architectural language, the analogy with literary creation (Guillermie, 1977) was invoked to validate morphological decisions since in linguistics, it is the composition process at the level of the sentence and not simply the words as individual components give expressiveness and meaning to the phrases. In this sense, the term morpheme will emphasize the role of the urban block as an element with which, starting from a given context, new spaces and spatial experiences can be formed.

The process of analyzing and proposing insertions in the Calea Moșilor protected area draws attention to the role that the urban block has or can have in urban development: is it a passive element or an active tool?

Starting from the understanding of the city as a body, I will comment on two projects carried out in my fourth year of studies at the Faculty of Architecture, “Ion Mincu” University of Architecture and Urban Planning, under the guidance of prof. PhD. arch. Anca Mitrache, assist. PhD. arch. Anda-Ioana Sfinteș and lecturer PhD.c. arch. Karoly Imre Nemeș under the framework theme “Conversion: extension, rehabilitation, sustainable construction”, through the prism of the concepts

logiei bazate pe proces” și a conceptelor întrunite sub identitatea „urbanismului integral” ale lui Ellin (2006) cu privire la abordările proactive sustenabile în proiectare. De asemenea, vom sublinia importanța corelării dintre analiză și proiectare, întrucât diagnosticarea corectă în timpul fazei analitice joacă un rol cheie în succesul proiectelor de revitalizare, după cum susține Doratli (2005).

Desigur, cercetarea prezintă câteva limitări întrucât observațiile asupra segmentului Căii Moșilor din prezentul studiu sunt particulare, acestea fiind orientate conform condițiilor impuse de temă și de timpul alocat aferente unui proiect școlar. Cu toate acestea, sublinierea rolului activ al integrării la nivelul insulei urbane reafirmă caracterul creativ al interpretării arhitecturii utilizând metoda analogiei dintre limbajul arhitectural și lingvistică. Prin acest exercițiu, introducerea termenului de morfem dezbate calitatea insulei urbane de a funcționa ca element constitutiv în dezvoltarea urbană, iar această comparație va demonstra atât particularitatea acestei cercetări, cât și relevanța unei asemenea metode de cercetare aplicate în cazul orașului București care, în vederea dezvoltării urbane, necesită în prealabil un tip de analiză în domeniul morfologiei urbane (Harhoiu, 1997).

Premise

Parcursul celor două proiecte a urmat un proces creativ prin integrarea în contextul larg și prin raportarea la nivelul insulei urbane, ținând reafirmarea identității urbane, prin conversia, conservarea și reabilitarea unor edificii istorice și a spațiilor urbane aferente adiacente Căii Moșilor. Regenerarea urbană a acestui fragment de oraș poate necesita, în vederea soluționării disfuncționalităților, o interpretare a acestuia ca „organism ce se readaptează constant la condiții” (Mitrache, 2018, p. 112). Astfel, primul proiect este conceptual, cu rol de introducere, iar cel de-al doilea detaliază mai îndeaproape o soluție ce integrează un ansamblu de arhitectură.

Siturile celor două proiecte de pe Calea Moșilor sunt învecinate, în proximitatea bisericilor Sf. Gheorghe Vechi și Sf. Gheorghe Nou. Primul proiect vizează inserția în insula urbană aferentă bisericii Răsvan, iar proiectul lung tratează zona de vis-a-vis față de Calea Moșilor, delimitată de strada Cavafii Vechi și strada Biserica Răsvan. Identitatea istorică a acestei zonei amintește de Sf. Gheorghe Vechi

of Caniggia & Maffei (2017) about the analysis of historical material as a study of “process-based typology” and of the concepts gathered under the identity of Ellin’s (2006) “integral urbanism” on proactive sustainable design approaches. The importance of the correlation between analysis and design will also be emphasized, since correct diagnosis during the analytical phase plays a key role in the success of revitalization projects, as Doratli (2005) argues.

Of course, the research has some limitations as the observations on the Calea Moșilor segment in this study are confined to the conditions imposed by the theme and the time allocated to a university project. However, the emphasis on the active role of integration at the level of the urban block reaffirms the creative character of the interpretation of architecture using the method of analogy between architectural language and linguistics. Through this exercise, the introduction of the term “morpheme” debates the ability of the urban block to function as a constituent element in urban development, and this comparison will demonstrate both the particularity of this research and the relevance of a similar research method applied to the city of Bucharest which, with a view to urban development, requires a type of preliminary analysis in the field of urban morphology (Harhoiu, 1997).

Premises

The evolution of the two projects followed a creative process by integration in the broader context and by the use of the urban block as the reference point; it aimed to reaffirm urban identity by converting, conserving and rehabilitating historical buildings and connected urban spaces adjacent to Calea Moșilor. The urban regeneration of this part of the city may require, in order to solve the dysfunctions, its interpretation as “a body that constantly readjusts to conditions” (Mitrache, 2018, p. 112). Thus, the first project is conceptual, with an introductory role, and the second one more closely details a solution that integrates an architectural ensemble.

The sites of the two projects on Calea Moșilor are adjacent, near the churches of Sf. Gheorghe Vechi and Sf. Gheorghe Nou. The first project aims at insertion in the urban block adjacent to Răsvan church while the long project treats the area opposite to Calea Moșilor, delimited by Cavafii Vechi street and Biserica Răsvan street. The historical identity of this area recalls Sf. Gheorghe Vechi as the first suburb of

ca prima mahala a Bucureștiului secolului al XV-lea, locuită de negustori și meșteșugari (Majuru, 2003). Mahalalele se dezvoltă treptat, iar de-a lungul Podului Târgului d'Afară (actuala Calea Moșilor), acestea formează un cartier al meșteșugarilor-negustori.

Mahalaua Răsvan se formează odată cu zidirea bisericii Răsvan, în 1706. În vederea restaurării din 1969 a bisericii, s-au efectuat sondaje arheologice în 1956 în urma cărora s-a descoperit o așezare feudală cu o biserică de lemn din sec. XV-XVI (Morintz, Cantacuzino și Rosetti, 1959). Analiza evoluției istorice a insulei urbane aferente bisericii Răsvan (Fig. 1) face vizibilă noțiunea de metabolism, înțelegerea organismului urban ca organism viu justificând analiza bazată pe un proces de formare. Deși premisa unei analize la scara insulei urbane pare justă utilizând-o ca element constitutiv, aceasta a relevat observații cu privire la recompunerea fondului construit, dar nu și a logicii din spatele acesteia. În schimb, planurile cadastrale informează schimbări ale zonelor adiacente și ale tramei stradale care explică o mare parte din forma insulei urbane în fiecare din momentele analizate. Astfel, în analiza morfologică, poate insula urbană să fie considerată element de sine stătător și purtător de semnificație?

Bucharest to be inhabited by merchants and craftsmen, in the 15th century (Majuru, 2003). These areas developed gradually and, along the Podul Târgului d'Afară (now Calea Moșilor), formed a neighborhood of craftsmen-merchants.

The Răsvan neighbourhood was formed at the same time as the construction of Răsvan church, in 1706. In preparation for the 1969 restoration of the church, archaeological excavations were carried out in 1956, which led to the discovery of a feudal settlement. The analysis of the historical evolution of the urban block related to Răsvan church (Fig. 1) makes visible the notion of metabolism, the understanding of the urban organism as a living organism and justifies the analysis based on a formation process. Although analysis on the scale of the urban block as a constituent element seems justified, it has enabled observations on the re-composition of the built fund, but not on the logic behind it. Instead, the cadastral plans inform changes of the adjacent areas and of the street plot that explain a large part of the shape of the urban block in each of the analyzed moments. Thus, in the morphological analysis, can the urban block be considered an independent and meaningful element?

Fig. 1. Evoluția insulei urbane aferente bisericii Răsvan, în care se observă tipologia construcțiilor perimetrice (figura sec. XVII este o ilustrare imaginată în baza informațiilor despre așezarea feudală relevată din descoperirile arheologice), străpungerea străzii Biserica Răsvan și destructurarea de la finalul sec. al XX-lea (prelucrare pe planurile cadastrale ale orașului București)./The evolution of the urban block related to Răsvan church, in which the typology of perimeter constructions is observed (the 17th century figure is an imagined illustration, based on information about the feudal settlement revealed by archaeological discoveries), the expansion of Răsvan Church street and the destructuring at the end of the 20th century (processing of the cadastral plans of the city of Bucharest)

Consecința esențială a trasării „rutelor de legătură”: realizarea finală a conceptului de insulă urbană ca cel mai captivant și utilizat pe scară largă modul al agregatului urban. Este cel mai discutabil, deoarece insulele urbane sunt determinate progresiv de coordonarea dintre mai multe benzi pertinente¹ ale fiecărei rute iar fiecare bandă pertinentă este cu siguranță mai coezivă și mai consistentă cu cea reciprocă, inerentă rutei în sine, decât cele reapărute în insula urbană. Acest lucru apare din cauza contemporaneității construcției de-a lungul laturilor opuse ale aceleiași rute și datorită faptului că aceste laturi sunt supuse în mod constant unor schimbări similare progresive pe parcursul istoriei lor. (Caniggia și Maffei, 2017, p. 114)

Analiza contextului – scara de lucru

După cum am văzut, analiza la scara insulei urbane oferă insuficientă înțelegere. În primul rând, acest lucru se petrece deoarece analiza tipologiilor capătă relevanță când se bazează pe procesul evoluției istorice și devine capabilă, astfel, să clarifice limitele și oportunitățile pe care le presupune cultura reciclării (Caniggia și Maffei, 2017). Caniggia utilizează termenul de cultură a reciclării cu referire la ciclurile alternative de fundare, consolidare, regenerare și renovare, spre deosebire de cultura restaurării care, „în abordarea sa a patrimoniului construit, își propune să restabilească valoarea pierdută la sfârșitul ciclului de viață al acestuia. Recompunerea unei astfel de unități a relației originale nu este posibilă” (Caniggia și Maffei, 2017, p. 21).

În al doilea rând, tipologia bazată pe procesul evoluției istorice nu înscrie istoria în momentul trecut, ci intenționează să opereze cu ea². Pentru această acțiune, el subliniază câteva caracteristici formative critic-operaționale la 4 scări diferite (clădire, agregat urban³, organism urban, organism teritorial), ce au potențial de a fi utilizate ca parametri. Pentru a înțelege mai bine contextul, este nevoie să ne referim la o imagine mai amplă care să susțină evoluția, astfel că la scara agregatului urban autorul argumentează: „chiar și simplul fapt de a crea nume, termenii suburbie și mai presus de toate cartierul, indică faptul că modulul de geneză și dezvoltare al agregatului este ruta construită și nu insula urbană” (Caniggia și Maffei, 2017, p. 115). Astfel, cu referire la Calea Moșilor, reiau căutarea unei scări de lucru care să fie relevantă. La nivelul organismului urban (scara la care componentele prezintă și ierarhia, nu doar identificarea țesutului, așa cum o

The essential consequence of tracing “connecting routes”: the final achievement of the block concept as the most eye-catching and widely used module of the urban aggregate. It is the most questionable because the blocks are progressively determined by the coordination between several pertinent strips¹ of each route and that each pertinent strip is definitely more cohesive and consistent with the reciprocal one, inherent to the route itself, than those re-emerged in the block. This arises because of the contemporaneousness of building along opposite sides of the same route and due to these sides being constantly subject to progressive, similar changes during the course of their history. (Caniggia & Maffei, 2017, p. 114)

Context analysis – the working scale

As we have seen, the analysis at the scale of the urban block provides insufficient understanding. First, this happens because the analysis of typologies becomes relevant when based on the process of historical evolution and thus able to clarify the limits and opportunities that the culture of recycling implies (Caniggia & Maffei, 2017). Caniggia uses the term “recycling culture” to refer to alternative cycles of foundation, consolidation, regeneration and renovation, as opposed to the culture of restoration which, “in its approach to built heritage, aims to restore the value lost at the end of its life cycle. Recomposing such a unit of the original relationship is not possible” (Caniggia & Maffei, 2017, p. 21).

Second, the typology based on the process of historical evolution does not confine history to the past, but intends to operate with it². For this operation, Caniggia emphasizes some critical-operational training characteristics at four different scales (building, urban aggregate³, urban body and territorial body) that have the potential to be used as parameters. To better understand the context, we need to refer to a broader picture that supports the evolution, so that at the scale of the urban aggregate the author argues: “even the simple fact of creating names, suburban terms and above all the neighborhood, indicates the fact that the genesis and development module of the aggregate is the built route and not the urban block” (Caniggia & Maffei, 2017, p. 115). Thus, with reference to Calea Moșilor, I resume the search for a working scale that is relevant. At the level of the urban organism (the scale at which the components present the hierarchy,

Fig. 2. Modificarea în timp a Căii Moșilor (prelucrare pe planurile cadastrale ale orașului București)/The alteration over time of Calea Moșilor (processing of the cadastral plans of the city of Bucharest)

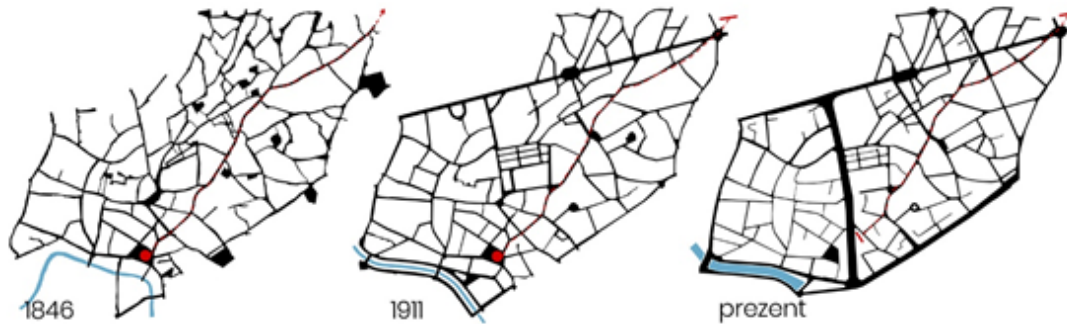

Fig. 3. Evoluția tramei stradale (prelucrare pe planurile cadastrale ale orașului București)/The evolution of the street plot (processing of the cadastral plans of the city of Bucharest)

Fig. 4. Evoluția fondului construit (prelucrare pe planurile cadastrale ale orașului București)/Evolution of the built heritage (processing of the cadastral plans of the city of Bucharest)

poate realiza scara agregatului urban (Caniggia și Maffei, 2017) - Fig. 2) Podul Târgului d'Afară era o rută importantă, apărută ca traseu spre Moldova și dezvoltată să relaționeze cele 2 târguri: Piața Sf. Anton și Târgul Moșilor. Astăzi, Calea Moșilor nu numai că și-a pierdut ambele roluri, dar a pierdut și jumătate din lungimea sa inițială, întrucât porțiunea de la nord de intersecția cu Bld. Carol I a fost alterată în perioada comunistă. Porțiunea sudică și-a păstrat în mare parte caracterul tradițional (atât al profilului străzii, cât și al fondului construit), însă suferă de amputarea rolului de conectivitate (Fig. 3). Odată pierdut acest scop primar al rutei, fondul construit aferent începe să se deterioreze (Fig. 4).

Dimensiunea suprafeței urbane analizate se demonstrează a fi una potrivită care permite integrarea *contradei*⁴ în care se încadrează cele două proiecte într-un țesut cu caracteristici comune. Este important de menționat, însă, că această scară de lucru este caracteristică acestui caz particular al Căii Moșilor, datorită evoluției sale istorice.

De la sinteza analizei la strategia în proiectare

Reînnoirea structurală nu poate rezulta din analiză întrucât aceasta se declanșează atât din situația precedentă care nu mai este capabilă să susțină mediul uman, cât și din reactualizarea nevoii care presupune integrarea unor noi elemente. Mai mult decât atât, „obiectivul principal al protecției patrimoniului s-a schimbat, de la a fi dedicat clădirilor individuale spre protecția bazată pe zone” (Doratli, 2005, p. 750). Astfel, nici inserția nu mai poate face abstracție de context, ci subliniază nevoia abordării strategice în proiectare.

Subliniind caracterul dinamic al unei strategii, Doratli susține că „ori de câte ori o zonă istorică este considerată ca parte a dinamismului economic, aceasta ar trebui să poată concura cu restul orașului” (Doratli, 2005, p. 751). Fie că patrimoniul construit are valoare recunoscută sau nu, succesul unui proiect de revitalizare a zonei respective depinde de corectitudinea diagnosticării în faza analitică. Cu privire la context, se remarcă două atribute ce joacă un rol cheie: nivelul de obsolescență⁵ a caracteristicilor fizice, funcționale și de localizare și dinamica locului (Doratli, 2005).

Sinteza analizei pe segmentul Căii Moșilor studiat (delimitat de bulevardul Ion C. Brătianu și bulevardul Carol I) se con-

not only the identification of the tissue, as the scale of the urban aggregate (Caniggia & Maffei, 2017) can achieve - Fig. 2) Podul Târgului d'Afară was an important route, which appeared as the road to Moldavia and developed to connect the two markets: Piața Sf. Anton and Târgul Moșilor. Today, Calea Moșilor has lost not only both roles, but also half of its original length, as the northern portion of the intersection with Carol I boulevard was altered during the communist period. The southern part has largely retained its traditional character (both the street profile and the built fund) but suffers from the amputation of the role of connectivity (Fig. 3). Once this primary purpose of the route is lost, the built fund begins to deteriorate (Fig. 4).

The size of the analyzed urban area proves to be a suitable one that allows the integration of the *contrada*⁴ in which the two projects fall into a fabric with common characteristics. It is important to mention, however, that this working scale is characteristic of this particular case of Calea Moșilor, due to its historical evolution.

From the synthesis of the analysis towards a design strategy

Structural renewal cannot result from the analysis which is triggered both by the previous situation that is no longer able to support the human environment and by the updating of needs, which presupposes the integration of new elements. Moreover, “the main objective of heritage protection has changed, from being dedicated to individual buildings to area-based protection” (Doratli, 2005, p. 750). Thus, the insertion can no longer ignore the context, but emphasizes the need for a strategic approach in design.

Emphasizing the dynamic nature of a strategy, Doratli argues that “whenever a historic area is considered part of the economic dynamism, it should be able to compete with the rest of the city” (Doratli, 2005, p. 751). Whether the built heritage has a recognized value or not, the success of a project to revitalize the area depends on the correctness of the diagnosis in the analytical phase. Regarding the context, there are two attributes that play a key role: the level of obsolescence⁵ of physical, functional and location characteristics and the dynamics of the place (Doratli, 2005).

The synthesis of the analysis of the studied Calea Moșilor segment (delimited by Ion C. Brătianu boulevard and Carol I

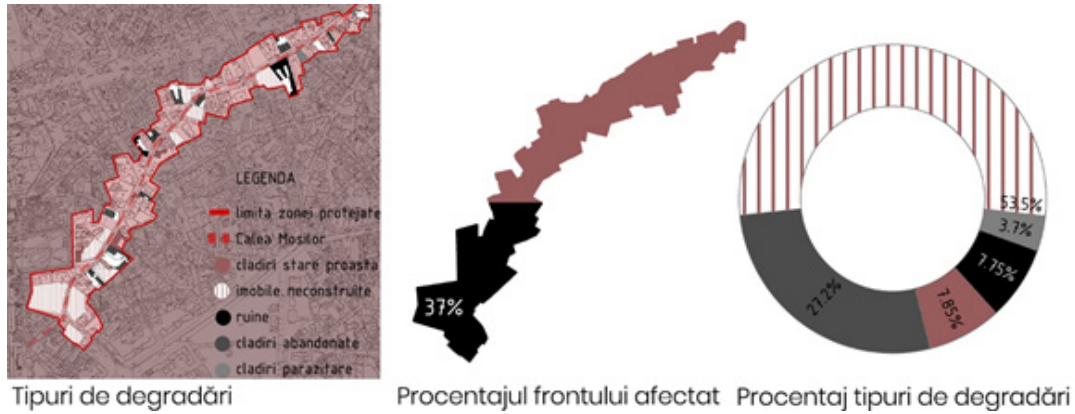

Fig. 5. Sinteza analizei/Synthesis of the analysis

Fig. 6. Strategia etapizată/Step-by-step strategy

centrează pe degradările fondului construit (Fig. 5). Pe lângă procentajul mare de front afectat, tipurile de degradări și procentajul aferent indică un nivel mediu de obsolescență funcțională (goluri urbane și clădiri părăsite) și obsolescență de localizare (zona este ruptă de centru, de unde lipsa de întreținere și posibile schimbări la nivelul tipului de utilizatori). Acest diagnostic indică, de asemenea, și o dinamică a locului în declin. Conform modelului propus de Doratli, strategia pe termen scurt în cazul proiectului de revitalizare a Căii Moșilor ar presupune revitalizarea fizică, iar pe termen lung o restructurare funcțională (pentru diagnostice mai ușoare propune regenerarea funcțională sau diversificarea

boulevard) focuses on the degradations of the built fund (Fig. 5). In addition to the high percentage of affected front, the types of degradation and the related percentages indicate an average level of functional obsolescence (urban gaps and abandoned buildings) and location obsolescence (the area is disconnected from the center, hence the lack of maintenance and possible changes in the types of users). This diagnosis also indicates a declining site dynamics. According to the model proposed by Doratli, the short-term strategy in the case of the Calea Moșilor revitalization project would involve physical revitalization, and a long-term functional restructuring (for easier diagnoses he proposes functional regenera-

funcțională). Astfel, restructurarea funcțională poate introduce funcțiuni noi și spații multifuncționale, hibride, concentrate pe tema culturală sau economică pentru a atrage noi tipuri de utilizatori. Mai presus de aceasta, însă, am considerat necesară o strategie etapizată cu privire la revitalizarea fizică (Fig. 6). Ca regulă de bază este evidentă nevoia completării frontului. Mai departe însă, dezvoltarea unor poli culturali sau economici de-a lungul Căii Moșilor necesită abordarea în clustere de tip campus. Aici fac distincție față de comasarea de loturi, ce nu este recomandată, atât datorită nevoii de protecție a patrimoniului, cât și din cauza controlului redus față de posibilele dezvoltări (sau mai degrabă, derogări) viitoare din punct de vedere juridic. Așadar, lotul rămâne intangibil ca element juridic, dar poate relaționa din punct de vedere funcțional (comunicări prin grădini, pasaje, conversii ale clădirilor).

Între arhitectură și urbanism – un experiment

Referitor la raportarea în proiectare la un context mai larg, am observat cum condițiile impuse de vecinătăți nu constrâng paleta de opțiuni în soluții, ci mai degrabă conturează o ordine contextuală care subordonează inserțiile unei abordări mai firești, cu simț al locului, și mai creativă.

Propunerile integrale, mai mult decât integrate, pe care le-am realizat au răspuns diagnosticului particular asupra gradului de destructurare al situației actuale a Căii Moșilor și au dispus, desigur, de libertatea pe care o oferă un proiect studentesc. Un caz real, similar, este cel al orașului Terni din Italia, care între anii 1940-1980 a fost supus unei mari operațiuni de reconstrucție în urma războiului. Mario Ridolfi a fost în acea perioadă atât urbanist, cât și arhitect al edificiilor. Este adevărat că și aici o mare parte din proiecte nu au mai fost realizate, însă munca sa a fost de amploare. Mai cu seamă, dubla sa profesie i-a permis să devină din ce în ce mai conștient de posibilitatea și potențialul utilizării resurselor politice și economice pentru a negocia pentru o mai mare prioritate a „ordinii arhitectural-cultural” (Zhou, 2019, p. 3) față de altele. De asemenea, un aspect deosebit este practica sa arhitectural-urbanistică prin care a dezvoltat o tehnică de control plani-volumetric. În realitatea practicii de azi, un asemenea control ar trebui să fie gabaritul condiționat de regulamentele de urbanism. În cazul de la Terni, acest control

tion or functional diversification). Thus, functional restructuring can introduce new functions and multifunctional, hybrid spaces, focused on the cultural or economic theme to attract new types of users. Above this, however, we considered a step-by-step strategy regarding the necessary physical revitalization (Fig. 6). As a basic rule, the need to complete the front is obvious. In addition, the development of cultural or economic poles along Calea Moșilor requires the campus cluster approach. We should specify here that the merging of lots is not recommended both because of the need to protect the heritage and because of the reduced control over possible future developments (or rather, derogations) from a legal point of view. Therefore, the lot remains intangible as a legal element, but can relate from a functional point of view (communications through gardens, passages, conversions of buildings).

Between architecture and urbanism - an experiment

With regard to relating design to a broader context, we have noticed how the conditions imposed by neighborhoods do not constrain the range of options in solutions, but rather outline a contextual order that subordinates the insertions to a more natural sense of place and a more creative approach.

The integral, more than integrated, proposals that were made, responded to the particular diagnosis on the degree of destructuring of the current situation of Calea Moșilor and had, of course, the freedom that a student project offers. A real, similar case is that of the Italian city of Terni, which between 1940-1980 underwent a major reconstruction operation following the war. Mario Ridolfi was at that time both an urban planner and an architect of buildings. It is true that in this case too many of the projects were not completed, but his work was extensive. In particular, his dual profession allowed him to become increasingly aware of the possibility and potential of using political and economic resources to negotiate for a higher priority of the “architectural-cultural order” (Zhou, 2019, p. 3) over others. Also, a special aspect is his architectural-urban practice through which he developed a planimetric and volumetric control technique. In the reality of today's practice, such a control should be the gauge conditioned by urban planning regulations. In the case of Terni, this control is very detailed, down to the architectural scale

este mult detaliat, până la scară arhitecturală (dimensiuni și forme de goluri, conformarea teraselor, porticelor etc.). O metodă similară am abordat și eu în faza intermediară a proiectului lung (Fig. 7), în care raportarea la arhitectura clădirilor vecine a modelat nu doar dimensiuni și forme de goluri, ci și partiuri (accesurile amplasate în relație cu existentul) și tipuri de spații (înalte, joase, largi etc.).

(dimensions and shapes of gaps, conformation of terraces, porticos, etc.). I used a similar method in the intermediate phase of the second project (Fig. 7), in which the reference to the architecture of neighboring buildings shaped not only dimensions and shapes of gaps, but also partitions (access points located in relation to the existing ones) and types of spaces (high, low, wide, etc.).

Fig. 7. Control plani-volumetric (studiu de fațadă pe Calea Moșilor în faza intermediară)/Plani-volumetric control (facade study on Calea Moșilor in the intermediate phase)

În mod special, strategia abordată de Ridolfi în cazul cartierului Duomo este relevantă prin intervenția la nivelul insulelor urbane, dar și prin soluția propusă de acesta. Denumit „sistem de parcuri urbane”, proiectul propunea refacerea frontului continuu al unui grup de insule urbane, cu particularitatea grădinilor interioare. Sistemul lua ființă prin schimbarea caracterului din privat în public al acestor grădini interioare și prin conectarea acestora prin ganguri și pasaje. Elementele urbane au căpătat, astfel, un nou sens în acest scenariu arhitectural în care „actualizarea tipologică reprezintă o cheie operativă pentru regenerarea urbană: curțile interioare fragmentate constituie o nouă dimensiune colectivă și clădirile din jur devin un sistem de tranziție între diferite dimensiuni ale urbanității” (De Bellis, 2016, p. 244). Cu scopul de a prezerva insulele urbane istorice, Ridolfi a reușit să le redescopere utilizarea.

In particular, the strategy adopted by Ridolfi in the case of the Duomo district is relevant through the intervention at the level of urban blocks, but also through the solution he proposed. Called the “urban park system”, the project recommended the restoration of the continuous front of a group of urban blocks, with the particularity of interior gardens. The system came into being by changing the character of these interior gardens from private to public and by connecting them through gangways and passages. Urban elements thus acquired a new meaning in this architectural scenario in which “the typological update is an operative key to urban regeneration: fragmented courtyards constitute a new collective dimension and surrounding buildings become a transition system between different dimensions of urbanity” (De Bellis, 2016, p. 244). In order to preserve the historical urban blocks, Ridolfi managed to rediscover their use.

Proiectarea integrală – arhitectura soft

Art. 10 Atunci când este necesar să se construiască clădiri noi sau să se adapteze cele existente, aranjamentul spațial existent ar trebui respectat, în special în ceea ce privește scara și dimensiunea lotului. Introducerea elementelor contemporane în armonie cu împrejurimile nu trebuie descurajată, deoarece astfel de caracteristici pot contribui la îmbogățirea unei zone. (ICOMOS, 1987)

Înțelegerea urbană prezintă experiența aflată la distanță de anxietate și plictis (un echilibru dezirabil) prin noțiunea de fluiditate; aceasta este scopul urbanismului integral. Urbanismul Integral propune intervenții ceva mai punctuale care contribuie la activarea locurilor (îmbunătățind fluiditatea) prin realizarea conexiunilor și îngrijirea spațiilor intermediare, neglijate sau abandonate, sau a „terenurilor nimănui”. În cele mai bune situații, aceste intervenții au „un efect tentacular sau de domino, catalizând alte intervenții într-un proces continuu și nesfârșit” (Ellin, 2006).

Primul proiect, cel conceptual, (Fig. 8) ilustrează acest concept intervenind amplu la nivelul insulei urbane (ba chiar amenajează sumar și spații adiacente insulelor urbane vecine), urmărind conturarea unei identități pe care ar putea-o avea „Piața Răsvan”. Mai mult decât un joc creativ, aceste intervenții compun direcția generală în care se îndreaptă forma viitoare, pornind de la inserția punctuală a clădirii cinematecii de pe Str. Cavafii vechi, dovedind astfel un posibil efect tentacular caracteristic urbanismului integral, la care se angrenează nu doar mediul construit, ci și cel al circulațiilor, spațiilor publice pietonale și mediul social.

Insistând pe natura vulnerabilă care susține apariția improvizatei, Ellin conturează ramura urbanismului soft. Aceasta presupune dezvoltarea unui scenariu care „se concentrează asupra intervențiilor care au un efect catalitic, dar neprogramat” (Ellin, 2006, p. 125). Fie că se pune în discuție mediul construit, neconstruit, social sau economic, arhitectura soft tratează cu precădere limita ca fiind locul în care apar adaptarea și schimbarea (Ellin, 2017).

În acest sens, cel de-al doilea proiect (Fig. 9) imaginează un campus al școlii de restaurare menite să servească operațiunii de restaurare a întregii „rezervații de arhitectură”⁶ de pe Calea Moșilor. Pornind de la recomandarea ICOMOS de a păstra loturile, am propus o conectare a acestora atât funcțională (fiecare corp de clădire adăpostește o funcțiune

Integral design – soft architecture

Art. 10 When it is necessary to construct new buildings or adapt existing ones, the existing spatial layout should be respected, especially in terms of scale and lot size. The introduction of contemporary elements in harmony with the surroundings should not be discouraged since such features can contribute to the enrichment of an area. (ICOMOS, 1987)

Urban understanding presents experience distanced from anxiety and boredom (a desirable balance) through the notion of fluidity; this is the purpose of integral urbanism. Integral urbanism proposes more punctual interventions that contribute to the activation of places (improving fluidity) by making connections and caring for intermediate spaces, neglected or abandoned, or “no man’s land”. In the best cases, these interventions have “a sprawling or domino effect, catalyzing other interventions in a continuous and endless process” (Ellin, 2006).

The first project, the conceptual one, (Fig. 8) illustrates this concept by intervening extensively at the level of the urban block (it even briefly arranges spaces adjacent to the neighboring urban blocks), aiming at outlining an identity that “Piața Răsvan” could have. More than a creative game, these interventions make up the general direction in which the future form is headed, starting from the punctual insertion of the cinema building on Cavafii Vechi street which proved the possible sprawling effect characteristic of integral urbanism that engages not only the built environment, but also traffic, pedestrian public spaces and the social environment.

Insisting on the vulnerable nature that supports the emergence of improvisation, Ellin outlines the branch of soft urbanism. This involves developing a scenario that “focuses on interventions that have a catalytic but unscheduled effect” (Ellin, 2006, p. 125). Whether the built, unbuilt, social or economic environment is questioned, soft architecture mainly treats the limit as the place where adaptation and change occur (Ellin, 2017).

In this sense, the second project (Fig. 9) imagines a campus of the restoration school meant to serve the restoration operation of the entire “architectural reservation”⁶ on Calea Moșilor. Starting from the ICOMOS recommendation to keep the lots, we proposed a connection that is both functional (each building houses a complementary function to all the

complementară cu toate celelalte, de la cazare temporară la ateliere de lucru, spații de expoziție și alimentare publică), cât și spațială (prin comunicări între clădiri, pasarele sau parterul-grădină). Abordarea strategiei în sensul implementării acesteia pe un termen îndelungat permite totuși schimbarea funcțiilor după ce acestea își îndeplinesc rolul, în conformitate cu urbanismul integral care presupune intervenții ce răspund nevoilor și dorințelor actuale, permițând totodată noi moduri de a fi și de a gândi pe măsură ce oamenii și activitățile se transformă în timp.

others, from temporary accommodation to workshops, exhibition spaces and public catering) and spatial (through communications between buildings, walkways or the ground floor garden). Approaching the strategy for its long-term implementation allows, however, for the change of functions after they have fulfilled their role, in accordance with the integral urbanism that involves interventions that meet current needs and desires while allowing for new ways of being and thinking as people and activities change over time.

Fig. 8. Plan parter al proiectului scurt – inserția unei cinematoci pe str. Cavafii vechi a necesitat integrarea și a creat oportunitatea intervenției integrale la nivelul întregii insule urbane. Astfel, reprezentate în culoarea roz, parterul public pietonal ilustrează intervențiile la nivelul insulelor urbane învecinate, cu scopul creării identității a ceea ce am numit „Piața Răsvan”./Ground floor plan of the short project - the insertion of a cinema on Cavafii Vechi street required integration and created the opportunity for full intervention in the entire urban block. Thus, represented in pink, the public pedestrian ground floor illustrates the interventions at the level of the neighboring urban blocks, in order to create the identity of what we called “Piața Răsvan”.

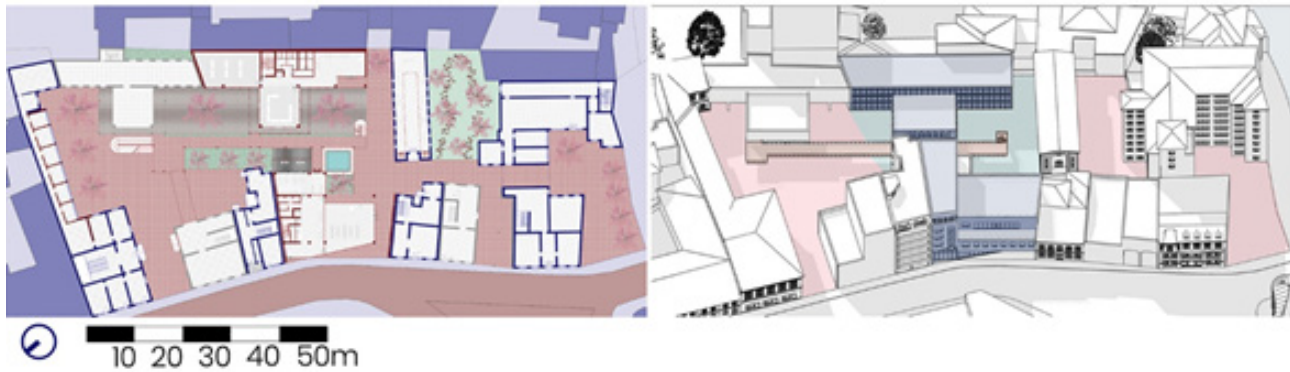

Fig. 9. Planul parter și axonometria proiectului lung, pe Calea Moșilor nr. 62-82. Codul de culori din planul parter distinge cu albastru clădirile existente, cu gri cele cu potențial de a fi dezvoltate în scenariul propus, iar cu roșu propunerile detaliate. Axonometria ilustrează încadrarea lotului în cadrul campusului propus a fi dezvoltat în timp și comunicarea loturilor prin pasarella de la etajul 1 și grădina de la parter./Ground floor plan and axonometry of the long project, on Calea Moșilor no. 62-82. The color code in the ground floor distinguishes with blue the existing buildings, with gray those possible to be developed in the proposed scenario, and with red the detailed proposals. Axonometry illustrates the integration of the lot within the campus proposed to be developed in time and the communication of the lots through the walkway on the first floor and the garden on the ground floor.

Amenajarea pieței, primul proiect, respectiv a grădinii din cel de-al doilea proiect, a fost realizată cu scopul de a crește porozitatea spațială a insulelor urbane. Există mai multe tipuri de porozități⁷ care au rolul de a susține fiecare intenție de proiectare și dezvoltare urbană în parte (de exemplu, porozitatea vizuală conferă sentimentul de siguranță, porozitatea funcțională susține mediile economice etc.). Dintre acestea, porozitatea spațială este cea care permite comunicarea și spontaneitatea, aspecte de bază în asigurarea unui caracter activ orașului. De asemenea, spațiile pietonale joacă un rol important: „mersul pe jos susține activitatea fizică și socială, îmbogățind viața de zi cu zi în prezent, dar poate crea și un cerc virtuos, în care produce experiențe și mijlociri pozitive, care la rândul lor generează condițiile pentru a continua mersul pe jos în viitor” (Kuoppa, 2013, p. 169). Mai mult decât atât, fluiditatea spațiilor pietonale dezvoltă noi trasee alternative ce pot genera ulterior chiar modificări în morfologia urbană, considerând ruta ca modul de geneză și dezvoltare a agregatului urban (Caniggia, 2017).

The design of the market of the first project, respectively of the garden from the second project, was made in order to increase the spatial porosity of the urban blocks. There are several types of porosity⁷ that have the role of supporting each intention of design and urban development separately (for example, visual porosity gives the feeling of security, functional porosity supports economic environments, etc.). Of these, spatial porosity is the one that allows communication and spontaneity, basic aspects in ensuring the active character of a city. Pedestrian spaces also play an important role: “walking supports physical and social activity, enriching daily life today, but it can also create a virtuous circle, in which it produces positive experiences and mediations, which in turn generate the conditions to continue walking in the future” (Kuoppa, 2013, p. 169). Moreover, the fluidity of pedestrian spaces develops new alternative routes that can later generate even changes in urban morphology, considering the route as the mode of genesis and development of the urban aggregate (Caniggia, 2017).

Concluzii

Cele două exemple de intervenții la nivelul insulei urbane justifică importanța raportării la aceasta, în procesele de analiză și proiectare, unde pun accent pe noțiunea de proces ca succesiune de etape. Datorită acestei abordări, propunerile de intervenție demonstrează un caracter mai sustenabil și răspund temelor de proiectare, potențând calitățile unui țesut istoric valoros pentru centrul orașului București.

S-a remarcat rolul diferențiat pe care insula urbană îl poartă în procesul de analiză față de cel al proiectării, în cazul celui din urmă relevându-se utilitatea creativă de a lucra în raport cu insula urbană. Astfel, definirea insulei urbane doar ca unitate de măsură sau element constitutiv inspiră un rol pasiv, lipsit de semnificație și necesită o revizuire. Realizând o analogie între arhitectură și gramatică, nici lectura nici scrisul nu măsoară un text în numărul de fraze, o frază în numărul de propoziții, o propoziție în numărul de cuvinte, un cuvânt în numărul de silabe. Gramatica e calitativă: lectura se realizează cu scopul de a înțelege, scrisul cu scopul de a crea. Urmărind procesul creativ, insula urbană poate fi mai degrabă interpretată ca morfem, în sensul că poate fi elementul morfologic cu ajutorul căruia se formează, de la o rădăcină (aceasta poate fi ordinea deslușită din și specifică unui context) cuvinte și forme flexionare noi (respectiv spații și experiențe spațiale noi).

Pe de o parte, la scară de cartier, această relație [dintre arhitectură și oraș] determină introducerea mai multor funcții complementare în țesutul urban incluzând, pe lângă locuințe, clădirile specializate pentru a cataliza condițiile centrale pentru activarea nivelurilor mai ridicate de interes, cum ar fi ecologizarea publică, parcuri, centre comerciale și de servicii. Pe de altă parte, nivelului individual de integrare îi corespunde integrarea la nivelul insulei urbane, ca element primar în crearea orașului, atribuind în mod deosebit un nou sens elementelor preexistente (De Bellis, 2016, p. 245).

Conclusions

The two examples of interventions at the level of the urban block justify the importance of using it as a reference point, in analysis and design processes, where they emphasize the notion of process as a succession of stages. Due to this approach, the intervention proposals demonstrate a more sustainable character and respond to design themes by enhancing the qualities of a valuable historical fabric for the center of Bucharest.

The differentiated role that the urban block plays in the analysis process compared to the design process was noticed, with the latter revealing the creative utility of working in relation to the urban block. Thus, the definition of the urban block only as a unit of measure or constituent element inspires a passive, meaningless role and requires revision. Making an analogy between architecture and grammar, neither reading nor writing measures a text in the number of sentences, a sentence in the number of clauses, a clause in the number of words or a word in the number of syllables. Grammar is qualitative: reading is done in order to understand, writing in order to create. Following the creative process, the urban block can rather be interpreted as a morpheme, in the sense that it can be the morphological element with which new inflectional words and forms (respectively new spaces and space experiences) are built, from a root (this can be the order understood from and specific to a context).

On the one hand, at the neighbourhood scale, this relation [between architecture and city] determines the introduction of several complementary functions within the urban fabric, including as well as dwellings, the specialist buildings to catalyze central conditions for activating higher levels of interest, such as the public greening, park, commercial and services centers. On the other hand, to the individual level of integration correspond the integration to the level of the urban block, as primary element in the creation of the city, particularly attributing a new meaning to the pre-existing elements. (De Bellis, 2016, p. 245)

Referințe/References

- Caniggia, G.; Maffei, G. L. (2017). *Interpreting basic buildings*. Altralinea.
- Doratli, N. (2005). Revitalizing historic urban quarters: A model for determining the most relevant strategic approach, *European Planning Studies*, 13(5), 749-772, <http://dx.doi.org/10.1080/09654310500139558>
- De Bellis, V. (2016). Tradition as an architectural „topos”: role and interpretation for the contemporary sustainable urban design, *City as organism: new visions for urban life (22nd ISUF International Conference)*, 237-245. U+D edition.
- Ellin, N. (2006). *Integral Urbanism*. Routledge.
- Guillerme, J. (1977). The Idea of Architectural Language: A Critical Inquiry, *Oppositions: A Journal for Ideas and Criticism in Architecture*, 10, 71-76. MIT Press.
- Harhoiu, D. (1997). *București, un oraș între Orient și Occident*. Simetria.
- ICOMOS (1987). *The Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas*. https://www.icomos.org/charters/towns_e.pdf
- Kuoppa, J. (2013). Beyond Vague Promises of Liveability: An Exploration of Walking in Everyday Life, *Space–Time Design of the Public City*, 15, 157-170. Urban and Landscape Perspectives.
- Majuru, A. (2003). *Bucureștii mahalalelor sau periferia ca mod de existență*. Compania.
- Mitrache, A. (2018). Explorări urbane – Calea Moșilor, București, *Argument*, 10, 97-114. Editura Universitară „Ion Mincu” București.
- Morintz, S.; Cantacuzino, G. I.; Rosetti, D. V. (1959). Șantierul arheologic București. *Materiale și cercetări arheologice*, 5, 631-654. <https://doi.org/10.3406/mcarh.1959.1182>
- Zhou, Y. (2019). *Crafting Urban Intervention: Mario Ridolfi's Postwar Works in the City of Terni*, dissertation, Tongji University.

¹ Caniggia numește „bandă pertinentă” zona inerentă fiecărei rute care conține loturile construite ce sunt orientate către și deservite de aceasta./Caniggia refers to the “relevant strips” as the area inherent to each route that contains the built-up lots that are oriented towards and served by it.

² Cu referire la „istoria operațională”, școala de gândire a lui Saverio Muratori, al cărei adept a fost și Caniggia./With reference to “operative history”, the school of thought of Saverio Muratori, of which Caniggia was also a follower.

³ În *Interpreting basic buildings*, Caniggia atribuie denumirea de „agregat urban” unei grupări de clădiri de suficientă amploare ce variază în funcție de context astfel încât să poată purta un sens sau a se observa o regulă./In *Interpreting basic buildings*, Caniggia assigns the name “urban aggregate” to a group of buildings of sufficient size that vary according to the context so that it can make sense or observe a rule.

⁴ Conform lui Caniggia, *contrada* este un element la o scară a țesutului, definit de un traseu împrejmuit cu clădiri pe ambele laturi, a cărui lungime este limitată de intersecția a două străzi ortogonale./According to Caniggia, the *contrada* is an element at the tissue scale, defined by a route surrounded by buildings on both sides, whose length is limited by the intersection of two orthogonal streets.

⁵ Doratli definește obsolescența ca o nepotrivire sau conflict între nevoile contemporane și capacitatea oferită de țesutul istoric urban./Doratli defines obsolescence as a mismatch or conflict between contemporary needs and the capacity offered by the historical urban fabric.

⁶ Am atribuit această denumire segmentului Căii Moșilor analizat, între Bld. Carol I și Bld. Ion C. Brătianu./I attributed this name to the analysed segment of Calea Moșilor, between Carol I Blvd. and Ion C. Brătianu Blvd.

⁷ Ellin dedică, în *Integral Urbanism*, un capitol întreg acestui concept de porozitate și descrie 16 tipuri distincte./Ellin dedicates, in *Integral Urbanism*, an entire chapter to this concept of porosity and describes 16 distinct types.